IETEIKUMI

KOMISIJAS IETEIKUMS (ES) 2020/775

(2020. gada 5. jūnijs)

par taisnīgas kompensācijas būtiskākajiem elementiem un citiem būtiskiem elementiem, kuri iekļaujami tehniskajā, juridiskajā un finansiālajā kārtībā, par ko dalībvalstis vienojas, lai piemērotu palīdzības mehānismu, kuru paredz 15. pants Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2019/941 par riskgatavību elektroenerģijas nozarē un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/89/EK

(izziņots ar dokumenta numuru C(2020) 3572)

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību,

ņemot vērā 15. panta 7. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2019/941 (2019. gada 5. jūnijs) par riskgatavību elektroenerģijas sektorā un ar ko atceļ Direktīvu 2005/89/EK ([1]),

tā kā:

(1) Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 194. panta 1. punktā noteikts, ka ES enerģētikas politika, dalībvalstīm savstarpēji solidarizējoties, tiecas nodrošināt energoapgādes drošību Savienībā.

(2) Regula par riskgatavību elektroenerģijas nozarē ir pieņemta nolūkā palīdzēt īstenot enerģētikas savienības mērķus, pie kuriem neatņemami pieder enerģētiskā drošība, solidaritāte, uzticēšanās un vērienīga klimata politika.

(3) Ar šo regulu tiek ieviests dalībvalstu savstarpējās palīdzības mehānisms kā instruments, ar ko novērst vai mīkstināt elektroenerģētiskās krīzes Savienībā.

(4) Pieņemot pasākumus, kas vajadzīgi, lai īstenotu palīdzības mehānismu, dalībvalstīm reģionālā vai divpusējā kārtībā ir jāvienojas par vairākiem tehniskiem, juridiskiem un finansiāliem jautājumiem un tie jāapraksta savos riskgatavības plānos.

(5) Lai dalībvalstīm palīdzētu īstenošanā un pēc apspriešanās ar Elektroenerģijas jautājumu koordinācijas grupu (*EKG*) un Energoregulatoru sadarbības aģentūru (*ACER*), Komisija ir sagatavojusi šos nesaistošos norādījumus par galvenajiem elementiem, kas iekļaujami šādā kārtībā,

IR PIEŅĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

1. Dalībvalstīm vajadzētu ievērot šā ieteikuma pielikumā iekļautās nesaistošās norādes. Šīm norādēm vajadzētu palīdzēt dalībvalstīm ieviest tehnisko, juridisko un finansiālo kārtību, kā piemērot Regulas (ES) 2019/941 15. pantā noteiktos palīdzības pienākumus un aprakstīt tos riskgatavības plānos, kas tām jāsagatavo saskaņā ar minēto regulu.

2. Šo ieteikumu publicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Briselē, 2020. gada 5. jūnijā

Komisijas vārdā –
Komisijas locekle
Kadri SIMSON

([1]) OV L 158, 14.6.2019., 1. lpp.

PIELIKUMS

1. IEVADS

Ar Regulu (ES) 2019/941 ("Regula") praksē tiek ieviesta solidaritātes koncepcija un tiek izveidots dalībvalstu savstarpējas palīdzības mehānisms, ko paredzēts izmantot apstākļos, kas paredzēti attiecīgajos noteikumos. Palīdzības mehānisms ir galējais līdzeklis elektroenerģētisko krīžu novēršanai vai pārvarēšanai.

1.1. **Palīdzības mehānisms**

Ja dalībvalsts lūdz palīdzību, palīdzības mehānisms paredz, ka pārējām dalībvalstīm, kas pievienojušās reģionālam nolīgumam vai divpusējam nolīgumam ([1]), ir pienākums sadarboties solidaritātes garā, lai novērstu un pārvarētu elektroenerģētiskās krīzes. Ierobežojumi saistībā ar palīdzību, ko dalībvalsts var sniegt, kopumā ir šādi:

— konkrētās krīzes apstākļos maksimālā iespējamā pieejamā starpzonu jauda,

— pašas dalībvalsts sabiedrības un personiskās drošības aizsardzībai ([2]) nepieciešamais elektroenerģijas daudzums,

— pašas dalībvalsts elektroenerģijas tīkla darbības drošība.

Regulas 15. pantā jau ir daļēji noteikti reģionālās vai divpusējās kārtības dažādi elementi, kas skar palīdzības juridiskos, tehniskos un finansiālos aspektus. Turklāt reģionālajā vai divpusējā kārtībā dalībvalstīm ir jāvienojas par visiem nepieciešamajiem elementiem un detaļām, lai sniegtu noteiktību un drošību visiem, no kuriem atkarīga palīdzības mehānisma darbība. Šī kārtība ir jāapraksta attiecīgajos riskgatavības plānos; jo īpaši ir jāapskata ekonomiskās kompensācijas mehānisms. Ne ar regulu, ne ar šiem norādījumiem nebūt netiek saskaņoti visi aspekti, kā nodrošināt taisnīgu kompensāciju dalībvalstu starpā.

Regulas 15. pantā aprakstītā kompensācija ir plašs jēdziens. Tā ietver maksājumus par elektroenerģiju, kas piegādāta tās dalībvalsts teritorijā, kura lūgusi palīdzību, kā arī papildu izmaksas, piemēram, saistītās pārvades izmaksas un citas pamatotas izmaksas, kas radušās dalībvalstij, kura palīdzību sniedz.

Palīdzības mehānisma pareiza darbība ir atkarīga no vairākiem nosacījumiem.

Pirmkārt, cik vien ilgi iespējams, būtu jāizmanto tirgus pasākumi. Dalībvalstīm ir jādara viss iespējamais, lai pabeigtu tādu koordinētu mehānismu vai platformu izveidi, kas paver iespējas brīvprātīgai pieprasījumreakcijas un citu elastīgo jaudu kopīgošanai. Tas ir gan potenciālās palīdzības sniedzējas, gan prasītājas dalībvalsts interesēs, jo pretējā gadījumā ārpustirgus pasākumi, piemēram, klientu pakļaušana ierobežojumiem, būs jāuzsāk jau agrākā posmā. Tas ir arī saskaņā ar regulas vispārējo principu, ka tirgum vajadzētu dot maksimālu rīcības brīvību elektroenerģijas piegādes problēmu atrisināšanai.

Otrkārt, pat elektroenerģētiskās krīzes laikā būtu jāpieļauj vairumtirdzniecības cenu svārstības saskaņā ar tirgus noteikumiem, ar nosacījumu, ka elektroenerģijas tirgu darbība neizraisa turpmāku elektroenerģētiskās krīzes saasināšanos. Patiesībā solīšanas ierobežojumi un netieši vai tieši cenu griesti, kas neatbilst labi izstrādātiem tirgus noteikumiem ([3]), noved pie tā, ka cenu signāli neatspoguļo nepieciešamību pēc papildu elektroenerģijas un tādējādi kavē elektroenerģijas nonākšanu tur, kur tā vajadzīga. Tas nozīmē, ka krīzes priekšvakarā pēc iespējas ilgāk jāļauj veidoties pieprasījumā un piedāvājumā balstītām tirgus cenām, savukārt nebalansa norēķinu cenām pēc krīzes būtu jāatspoguļo izmaksas patērētājiem, kas radušās pēc jebkādiem piegādes pārtraukumiem. Tas liedz veidoties situācijai, kad netieši cenu griesti balansēšanas noteikumos attur no investēšanas elastīgā un uzticamā jaudā, kas var palīdzēt izvairīties no elektroenerģētiskām krīzēm.

([1]) Saskaņā ar regulas 12. panta 1. punktu, par "reģionālajiem pasākumiem" attiecīgajā reģionā vienojas dalībvalstis, kas ir tehniski spējīgas sniegt cita citai palīdzību saskaņā ar 15. pantu. Minētajam nolūkam dalībvalstis var arī izveidot apakšgrupas reģionā un divpusēji vai daudzpusēji vienoties par reģionālajiem pasākumiem. Savukārt par "divpusējiem pasākumiem" vienojas dalībvalstis, kuras ir tieši savienotas, bet neietilpst vienā reģionā.

([2]) Palīdzības mehānisma virsmērķis ir sabiedrības un personiskās drošības aizsardzība, kā noteikts regulas 15. panta 2. punktā.

([3]) Noteikumi par cenu griestiem un tehniskajiem solīšanas limitiem ir izklāstīti Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2019/943 (2019. gada 5. jūnijs) par elektroenerģijas iekšējo tirgu 10. pantā (OV L 158, 14.6.2019., 54. lpp.).

Treškārt, vienmēr, pat ārkārtas situāciju laikā, vajadzētu uzturēt pārrobežu piekļuvi infrastruktūrai, cik vien ilgi tas ir tehniski iespējami un droši saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2019/943 ([4]). Atkarībā no tehniskajiem ierobežojumiem katrā dalībvalstī kārtībai vajadzētu būt tādai, ka vajadzības gadījumā starpzonu jauda un pieprasījuma puses piedāvājumi ir pilnībā pieejami tirgus dalībniekiem pāri robežai. Tas aizkavēs nepieciešamību dalībvalstī, kas saskaras ar piegādes grūtībām, klientiem noteikt ierobežojumus.

Ceturtkārt, dalībvalstis tiek mudinātas sadarboties visos elektroenerģētiskās krīzes posmos. Efektīva sadarbība sākumposmos varētu novērst elektroenerģētiskās krīzes rašanos vai eskalāciju un mazināt tās sekas.

Dalībvalsts var lūgt palīdzību tikai kā galējo līdzekli, ja visas citas tirgus piedāvātās iespējas ir izsmeltas vai ja ir acīmredzams, ka ar tirgbalstītiem pasākumiem vien nepietiek, lai novērstu elektroapgādes situācijas pasliktināšanos, jo īpaši tad, ja nav iespējams nodrošināt elektroenerģiju, kas nepieciešama sabiedrības un personiskās drošības aizsardzībai. Turklāt ir jābūt pilnībā īstenotiem visiem nacionālajiem pasākumiem, kas paredzēti pieprasītājas dalībvalsts riskgatavības plānā.

1.2. **Juridiskais pamats**

Regulas 15. panta 7. punkts nosaka, ka Komisijai pēc apspriešanās ar *ECG* un *ACER* jāparedz nesaistošas norādes attiecībā uz svarīgākajiem 3. līdz 6. punktā minētās taisnīgās kompensācijas elementiem un citiem 3. punktā minēto tehnisko, juridisko un finansiālo mehānismu svarīgākajiem elementiem, kā arī 2. punktā minētajiem savstarpējās palīdzības vispārīgajiem principiem.

1.3. **Vadlīniju tvērums**

Regulas 12. un 15. pantā ir norādīti vairāki palīdzības mehānisma elementi un aspekti, kas jāsaskaņo un jāiekļauj reģionālajā un divpusējā kārtībā. Tomēr regula dalībvalstīm dod plašu rīcības brīvību vienoties par šādu koordinētu pasākumu saturu un tādējādi par to sniegtās palīdzības saturu. Dalībvalstu ziņā ir lemt un vienoties par šādiem koordinētiem pasākumiem, jo īpaši par to īstenošanas tehnisko, juridisko un finansiālo kārtību.

Lai sniegtu noderīgas norādes par šiem un vēl citiem elementiem, kuri varētu tikt iekļauti šādā kārtībā, vispirms ir vajadzīga labāka izpratne par situāciju, kurā varētu vajadzēt iedarbināt palīdzības mehānismu, un centieniem un pamatprincipiem, kas varētu vispār nepieļaut šādas situācijas rašanos. Šīs nesaistošās norādes nesniedz un nevar sniegt visām dalībvalstīm piemērotu izsmeļošu un preskriptīvu sarakstu, jo tām ir jābūt iespējai brīvi izvēlēties sev piemērotākos risinājumus, ņemot vērā savas spējas, esošos satvarus, situāciju un prioritātes. Tā vietā norādēs tiek ieteikts izmantot nepieciešamo un izvēles elementu kombināciju un ir aprakstīti iespējamie varianti, kā īstenot noteiktus palīdzības pasākumus.

Ierosinātā pieeja ir dalībvalstīm pēc iespējas izmantot esošos nacionālos satvarus un procedūras un pēc vajadzības pielāgot tās palīdzības vajadzībām. Tas nozīmē, ka, piemēram, tiek izmantotas esošas platformas vai mehānismi pieprasījuma puses pasākumiem vai kompensācijas klientiem tiek piešķirtas, izmantojot jau esošus mehānismus.

2. JURIDISKĀ, TEHNISKĀ UN FINANSIĀLĀ KĀRTĪBA

2.1. **Juridiskā kārtība**

Juridiskās kārtības mērķis ir nodrošināt juridisko noteiktību visiem, kas elektroenerģētiskās krīzes laikā ir iesaistīti elektroenerģijas nodrošināšanā vai saņemšanā. Dalībvalstīm, kuras iesaistītas palīdzības mehānisma piemērošanā, tiek ieteikts ieviest skaidru, pārredzamu un iedarbīgu juridisko kārtību tā, lai ieinteresētās personas zinātu pārrobežu palīdzības noteikumus un procedūras.

([4]) OV L 158, 14.6.2019., 54. lpp.

Regulas 12. pants paredz, ka riskgatavības plānos jāietver reģionāli un attiecīgā gadījumā divpusēji pasākumi, lai nodrošinātu, ka elektroenerģētiskās krīzes ar pārrobežu ietekmi tiek pienācīgi novērstas vai pārvarētas. Nosakot juridisko kārtību, dalībvalstis var arī apsvērt iespēju reģionā izveidot apakšgrupas ([5]), kurās ietilptu tās dalībvalstis, kas ir tehniski spējīgas sniegt cita citai palīdzību. Tas ir tāpēc, ka ne visas dalībvalstis lielākā reģionā ir spējīgas krīzes gadījumā piegādāt elektroenerģiju citai dalībvalstij. Tāpēc reģionālus nolīgumus par konkrētiem pārrobežu pasākumiem nav vajadzīgs noslēgt ar visām reģiona dalībvalstīm, bet gan tikai ar tām, kas ir tehniski spējīgas palīdzību sniegt. Dalībvalstīm, kuras ir tieši savienotas, bet neietilpst vienā reģionā, būtu jāvienojas par divpusējiem pasākumiem.

Var būt īpašas situācijas, kad kāda dalībvalsts nav tieši savienota ne ar vienu citu dalībvalsti. Tā kā pašlaik tiek izstrādāti starpsavienojumu infrastruktūras projekti, šī situācija var mainīties. Ja šādi starpsavienojumi sāks darboties pēc riskgatavības plānu pieņemšanas, skartajām dalībvalstīm pēc iespējas drīzāk būs jāievieš regulas 15. pantā paredzētie juridiskie, finansiālie un tehniskie mehānismi un attiecīgi jāatjaunina riskgatavības plāni.

2.1.1. *Skartās dalībvalstis*

Dalībvalstis, kuras skar palīdzības mehānisms, ir:

— palīdzību prasījusī dalībvalsts un

— dalībvalstis, kas ir tehniski spējīgas sniegt palīdzību tajā pašā reģionā (saskaņā ar reģionālu nolīgumu), un dalībvalstis, kas ir noslēgušas divpusējus nolīgumus (savienotas ar pieprasītāju dalībvalsti, bet nepieder pie tā paša reģiona).

Ja palīdzību prasošā dalībvalsts ir noslēgusi reģionālu nolīgumu un/vai divpusēju nolīgumu, tā par nepieciešamību pēc palīdzības paziņo visām dalībvalstīm, kas šādu palīdzību spēj sniegt.

2.1.2. *Palīdzības lūgums*

Tā kā elektroenerģētiskajās krīzēs ir jārīkojas bez kavēšanās, palīdzības lūgumam vajadzētu būt īsam, standartizētam un saturēt nepieciešamo informācijas minimumu. Ideālā gadījumā dalībvalstis, kas vienojušas par reģionālu vai divpusēju kārtību, var vienoties arī par palīdzības lūguma paraugu un pievienot to kā pielikumu. Lai uz palīdzības lūgumu varētu efektīvi reaģēt, nepieciešamajam informācijas minimumam vajadzētu būt šādam:

— prasītājas dalībvalsts nosaukums, tostarp atbildīgā struktūra un kontaktpersona(-as),

— pārvades sistēmas operatora (PSO) un nominētā elektroenerģijas tirgus operatora (NETO) nosaukums un atbildīgā(-ās) kontaktpersona(-as),

— norāde par paredzamo enerģijas un jaudas deficītu (izsaka savstarpēji saskaņotās mērvienībās) un paredzamo iztrūkuma ilgumu,

— prasītājas dalībvalsts norāde par vēlamajiem starpsavienotājiem vai piegādes punktiem, ja tas relevanti (piemēram, mobilajiem ģeneratoriem),

— attiecībā uz konkrētiem norunātiem tehniskiem instrumentiem (lūgums no jauna iedarbināt darbību apturējušas spēkstacijas, mobilo ģeneratoru nodošana, stratēģisko rezervju aktivēšana utt.) – lūgums norādīt pirmās iespējamās piegādes termiņu un piegāžu paredzamo ilgumu (norādot paredzamo periodu, kura laikā palīdzību sniedzošā dalībvalsts sniegs palīdzību),

— atsauce uz prasītājas dalībvalsts apņemšanos maksāt kompensāciju par palīdzību.

2.1.3. *Elektroenerģijas lietotāji, kas tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu sabiedrības un personiskās drošības iemeslu dēļ*

Regulas 11. pants paredz, kādi pasākumi būtu jāiekļauj riskgatavības plānos attiecībā uz valsts pasākumiem, kuru mērķis ir novērst un mīkstināt elektroenerģētiskās krīzes un sagatavoties tām. Minētā panta 1. punkta h) apakšpunktā paredzēts, ka dalībvalstis attiecībā uz sabiedrības un personisko drošību var norādīt, kuras elektroenerģijas lietotāju kategorijas saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir tiesīgas saņemt īpašu aizsardzību pret

([5]) Regulā "reģions" definēts kā tādu dalībvalstu grupa, kuru pārvades sistēmu operatoriem ir kopīgs viens un tas pats reģionālais koordinācijas centrs, kas minēts Elektroenerģijas regulas 36. pantā.

atslēgšanu, un pamatot šādas aizsardzības nepieciešamību. Jēdziens "sabiedrības un personiskā drošība" skar sabiedrības labklājību un aizsargātību, kā arī pasargāšanu no tādām briesmām un to novēršanu, kas saistītas ar lietotājiem, kam ir tiesības saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu.

Nolūkā aizsargāt sabiedrības un personisko drošību dalībvalstīm vajadzētu paredzēt īpašus pasākumus, ar ko nodrošina energoapgādes nepārtrauktību, ņemot vērā šādus aspektus:

— kritiskās vajadzības valsts, reģionālā vai vietējā mērogā,

— sabiedrības veselības un drošības jautājumi,

— katastrofāla kaitējuma iespējamība vai augsts būtisku drošības problēmu risks (piemēram, vidisko risku dēļ),

— potenciāla eksponētība drošības apdraudējumiem,

— tehniskās iespējas nodrošināt selektīvus atslēgumus.

Saskaņā ar regulu dalībvalstis savos tiesību aktos var noteikt, kuras elektroenerģijas lietotāju kategorijas ir tiesīgas saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu. Nosakot šīs kategorijas, dalībvalstīm būtu jāņem vērā krīzes ilgums un apmērs, jo tas var ietekmēt to elektroenerģijas lietotāju loku, kas ir tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu. Ja krīze ievelkas ilgāk par noteiktu laiku vai izvēršas plašāk nekā noteiktā mērogā, tā var apdraudēt lielākas iedzīvotāju daļas dzīvību, drošību vai veselību. Jebkurā gadījumā riskgatavības plānos būtu skaidri jānosaka, kāds lietotāju loks ir tiesīgs saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu, tostarp tās lietotāju kategorijas, kas šajā sarakstā iekļaujamas tikai tad, ja krīze ir ļoti plaša un ilgstoša. Sarakstam jābūt saskanīgam ar riskgatavības plānos iekļautajiem valsts un reģionālā līmeņa riska scenārijiem un to aplēsto ietekmi.

Elektroenerģijas lietotāji, kas ir tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu, ir, piemēram, šādi:

— Enerģētikas sektors:

  — Elektroenerģijas apakšsektors: pašas elektrosistēmas kritiskās prasības, jo īpaši tās, kas saistītas ar ģenerēšanas jaudām un kodoldrošību, un dispečēšanas centri

  — Gāzes apakšsektors: gāzes iekārtu drošuma uzturēšanai kritiski svarīgi gāzes sistēmas mezgli un dispečēšanas centri

  — Naftas pārstrādes rūpnīcas un iekārtu drošuma uzturēšanai vitāli svarīgas naftas sūknēšanas stacijas

— Transporta sektors:

  — Gaisa transports: lielākās lidostas un saistītie vadības mezgli

  — Dzelzceļa transports: nozīmīgas dzelzceļa operācijas, ja tās ir atkarīgas no vispārējās elektroapgādes

  — Autotransports: satiksmes pārvaldības un vadības sistēmas un luksofori

  — Jūras transports: lielākās ostas un doki un saistītie vadības mezgli

— Veselības aprūpes nozare: veselības aprūpes iestādes, tostarp slimnīcas un privātas klīnikas

— Ūdensapgāde: pirmās nepieciešamības ūdensapgādes un kanalizācijas ietaises

— Digitālie un telekomunikāciju pakalpojumi, ja pastāv valstiska nepieciešamība pēc to darbības nepārtrauktības

— Drošība un drošums:

  — Valsts/reģionālās nozīmes neatliekamās palīdzības dienesti

  — Civilās aizsardzības objekti

  — Bruņoto spēku objekti, jo īpaši tie, kas nodrošina atbalstu civilajai aizsardzībai

  — Publiskie vai privātie cietumu dienesti

— Pārvaldes iestādes, ja pastāv valstiska nepieciešamība pēc to darbības nepārtrauktības

— Finanšu pakalpojumi, ja pastāv valstiska vai ES mēroga nepieciešamība pēc to darbības nepārtrauktības

— Objekti, kuros noris tādi rūpnieciski procesi, kurus nevar uzturēt ar rezerves ģenerēšanu, ja atslēgšana var radīt nozīmīgas drošuma problēmas

Valstīm, kuras nacionālajos tiesību aktos nosaka, kādi elektroenerģijas lietotāji ir tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu, šo sarakstu vajadzētu pastāvīgi atjaunināt, norādot arī katra elementa aplēsto patēriņu.

Ieteicams nodrošināt, ka tie elektroenerģijas lietotāji, kas ir tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu, ir arī ieviesuši pamatīgus darbības nepārtrauktības nodrošināšanas plānus, kā turpināt nodrošināt pakalpojumus pienācīgā līmenī, nevis tikai paļaujas uz riskgatavības plānos paredzēto kārtību.

Tāpat elektroenerģētiskās krīzes gadījumā visiem elektroenerģijas lietotājiem, kas tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu, vajadzētu pēc iespējas samazināt slodzi. Ja situācija pasliktinās un ir nenovēršams risks, ka radīsies deficīts šo elektroenerģijas lietotāju apgādē, prioritāte būtu dodama cilvēku bojāejas novēršanai un tādu katastrofu risku samazināšanai līdz minimumam, kas varētu izraisīt cilvēku bojāeju vai nodarīt smagus zaudējumus.

2.1.4. *Palīdzības sniegšanas sākums un beigas*

Regulas 15. panta 3. punktā noteikts, ka dalībvalstīm ir jāvienojas, kādi faktori ierosina palīdzības sniegšanu un tās pārtraukšanu. Tas darāms, ievērojot vajadzīgo tehnisko, juridisko un finansiālo kārtību.

Regulas 2. panta 9. punktā "elektroenerģētiskā krīze" definēta kā esoša vai draudoša situācija, ko raksturo būtisks elektroenerģijas iztrūkums, kā dalībvalstis to noteikušas un aprakstījušas savos riskgatavības plānos, vai nespēja piegādāt elektroenerģiju klientiem. Kad skartās dalībvalsts kompetentā iestāde ir izsludinājusi elektroenerģētisko krīzi, visi saskaņotie pasākumi būtu jāīsteno pēc iespējas pilnīgāk.

Tas, kādi faktori ierosina palīdzības prasīšanu, būtu jādefinē samērā ar jebkādu esošu vai draudošu situāciju, kad paredzams, ka būs nepieciešami ārpustirgus pasākumi, lai novērstu vai līdz minimumam samazinātu elektroenerģētiskās krīzes ietekmi.

Konkrētāk, ja nacionālajos tiesību aktos ir noteiktas to elektroenerģijas lietotāju kategorijas, kas ir tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu, tas, kādi faktori ierosina palīdzības prasīšanu, būtu jānosaka samērā ar esošu vai draudošu situāciju, kurā dalībvalsts attiecībā uz sabiedrības un personisko drošību nevar nodrošināt norādīto elektroenerģijas lietotāju kategoriju aizsardzību pret atslēgšanu, neraugoties uz visiem nacionālajiem tirgus un ārpustirgus pasākumiem. Ja dalībvalsts savos nacionālajos tiesību aktos nav noteikusi to elektroenerģijas lietotāju kategorijas, kas ir tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu, tas, kādi faktori ierosina palīdzības prasīšanu, būtu jānosaka samērā ar esošu vai draudošu situāciju, kurā dalībvalsts nevar piegādāt elektroenerģiju tādā apjomā, kāds vajadzīgs, lai aizsargātu sabiedrības un personisko drošību.

Attiecībā uz katru riskgatavības plānā apzināto riska scenāriju dalībvalstīm būtu jānorāda ierosinošais notikums. Tas var būt operacionāls vai neoperacionāls notikums. Operacionāls notikums var būt kontrolējamības zudums, nepietiekams balanss starp ražošanu un pieprasījumu, nepietiekamas rezerves vai nespēja piegādāt elektroenerģiju, jo sistēmu daļām ir nodarīti fiziski bojājumi. Neoperacionāli notikumi var būt, piemēram, ārēji drošības apdraudējumi.

Risks, ka palīdzības mehānisms varētu tikt ļaunprātīgi izmantots, palīdzību pieprasot nepamatoti, ir ļoti neliels, jo pirms mehānisma iedarbināšanas ir jāizpildās stingriem nosacījumiem.

Neskarot to, par ko dalībvalstis vienojušās attiecīgajos reģionālajos vai divpusējos nolīgumos, pienākums sniegt palīdzību vairs nebūtu spēkā šādos gadījumos:

— palīdzību prasījusī dalībvalsts informē palīdzību sniedzošās dalībvalstis, ka tagad tā spēj piegādāt elektroenerģiju tiem elektroenerģijas lietotājiem, kas ir tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu, vai nodrošināt elektroenerģijas piegādi tādā apjomā, kāds vajadzīgs, lai aizsargātu sabiedrības un personisko drošību,

— palīdzību sniedzošā dalībvalsts vairs nespēj apgādāt pati savus elektroenerģijas lietotājus, jo īpaši lietotājus, kas tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu, vai vairs nespēj nodrošināt elektroenerģijas piegādi sabiedrības un personiskās drošības aizsardzības labad, jo ir pasliktinājies tās pašas sistēmas stāvoklis.

Ir iespējams arī, ka, neraugoties uz akūto elektroenerģijas krīzi savā teritorijā, sākotnēji palīdzību prasījusī dalībvalsts nolemj prasīt apturēt palīdzības sniegšanu, jo tā, piemēram, nevar atļauties par to maksāt.

2.1.5. *Lomas un pienākumi*

Galīgā atbildība par palīdzības mehānisma darbināšanu būtu jāuzņemas dalībvalstīm. Tas jo īpaši attiecas uz lēmumu prasīt palīdzību un vispārējo uzraudzību pār to, kā par konkrētiem uzdevumiem atbildīgās struktūras mehānismu izmanto. Regulā nav prasīts izveidot jaunas īpašas struktūras. Dalībvalstīm drīzāk tiek ieteikts piešķirt pienākumus esošām struktūrām vai, īpašos apstākļos, jaunām struktūrām, ņemot vērā to organizatorisko uzbūvi un pieredzi krīžu pārvarēšanā un reaģēšanā ārkārtas situācijās. Lai samazinātu izmaksas un jo īpaši novērstu fiksētas izmaksas, dalībvalstīm pēc iespējas būtu jāizmanto esošie mehānismi. Pamatprincipam šajā sakarā vajadzētu būt palīdzības efektīvai un iedarbīgai sniegšanai.

Saskaņā ar regulu kompetentās iestādes ir atbildīgas par satvara īstenošanu, kurā uzdevumi un pienākumi ir skaidri piešķirti attiecīgajiem aktoriem, piemēram, valsts krīzes koordinatoram, koordinatoram vai attiecīgo valsts elektroenerģētiskās krīzes pārvaldītāju veidotai komandai, PSO, valsts regulatīvajai iestādei un elektroenerģijas uzņēmumiem. Kompetentās iestādes ir arī tās, kas kopā ar citu dalībvalstu kompetentajām iestādēm vislabāk var sagatavot reģionālo un divpusējo kārtību. Šāda kārtība varētu kalpot kā palīdzības juridiskais pamats, tostarp attiecībā uz kompensāciju maksāšanu un finansiālajiem norēķiniem pēc palīdzības sniegšanas. Dalībvalstis un to kompetentās iestādes ir arī tās, kas vislabāk var uzņemties atbildību par palīdzības lūgumu sūtīšanu un saņemšanu, koordinācijas pasākumiem un paziņošanu par to, kad palīdzības pieteikums ir apturēts. Arī galīgā finansiālā atbildība par kompensāciju būtu jāuzņemas dalībvalstīm, lai būtu iespējams sniegt pietiekamas garantijas par taisnīgas kompensācijas nekavējošu samaksu.

Ievērojot katras dalībvalsts tehniskos un juridiskos ierobežojumus, valstu regulatīvās iestādes vislabāk var vadīt kompensācijas izmaksu aprēķināšanas procesu vai vismaz tajā iesaistīties. Būtu vēlams, ka pārvades sistēmas operatori ir atbildīgi par nepieciešamo elektroenerģijas daudzumu izmaksefektīvu dispečēšanu.

PSO ar reģionālo koordinācijas centru un reģionālo drošības koordinatoru (kamēr nav izveidoti reģionālie koordinācijas centri) atbalstu vislabāk var uzņemties atbildību par visu tehnisko aspektu koordinēšanu un visu nepieciešamo operatīvo pasākumu īstenošanu, kad tiek izmantots palīdzības mehānisms. Tai dalībvalsts struktūrai, kas ir atbildīga par palīdzības sniegšanu, varētu uzticēt arī apkopot prasījumus par elektroenerģijas izmaksām un papildu izmaksām, tos verificēt un pārsūtīt struktūrai dalībvalstī, kas palīdzību saņēmusi. Šajā kontekstā noderīga būtu vienota kontaktpunkta pieeja. Dalībvalstīm tiek ieteikts noteikt un vienoties, kuras struktūras atbildībā ir apkopot un nosūtīt kompensācijas prasījumus par ierobežojumiem.

Ja starp dalībvalstīm noslēgtajā reģionālajā un divpusējā kārtībā ir paredzēts vidutājs, tas, iespējams, ļautu abām pusēm justies drošāk par kompensāciju izmaksu apmaksāšanu un aprēķināšanu. Vidutājs palīdzētu atrisināt domstarpības par izmaksājamās kompensācijas summu.

2.1.6. *Reģionālās un divpusējās kārtības juridiskā forma*

Konkrētu prasību par reģionālās un divpusējās kārtības juridisko formu nav. Dalībvalstis var brīvi izraudzīties juridisko formu, kas rada to savstarpējās tiesības un pienākumus gadījumos, kad tiek izmantots palīdzības mehānisms. Tiesības prasīt palīdzību un pienākums to sniegt ir noteikts regulas 14. un 15. pantā. Reģionālajā un divpusējā kārtībā nosaka, kā šīs ar Savienības tiesību aktiem iedibinātās tiesības un pienākumi tiks īstenoti. Šāda kārtība būtu operacionāla, nevis politiska rakstura. Atkarībā no katras dalībvalsts nacionālo tiesību aktu prasībām īstenošanas vajadzībām varētu pietikt ar to, ka attiecīgās iestādes vienojas par saistošu administratīvu kārtību. Tāda kārtība var būt jau esošu reģionālu vai divpusēju līgumu noteikumi, līgumsaistības starp PSO vai īpaši licencēšanas nosacījumi elektroenerģijas struktūrām ar nosacījumu, ka tos pārrauga attiecīgās kompetentās iestādes. No otras puses, nesaistošs juridiskais instruments, piemēram, saprašanās memorands, pats par sevi nebūtu pietiekams, jo tas starp dalībniekiem nerada nekādus juridiskus pienākumus. Tāpēc, ja par kārtību vienotos tikai saprašanās memorandā, netiktu izpildītas 15. panta prasības radīt juridiski saistošu sistēmu attiecībā uz palīdzību, un to varētu interpretēt kā 15. panta nepietiekamu īstenošanu ([6]).

([6]) Ja par kārtību vienojas saprašanās memorandā, tā būtu jāpapildina ar saistošiem nacionāliem pasākumiem, kas nodrošina saprašanās memoranda noteikumu piemērošanu.

2.1.7. *Palīdzība pirms reģionālo un divpusējo nolīgumu noslēgšanas*

Saskaņā ar regulas 15. pantu, ja ir iestājusies elektroenerģētiskā krīze, bet dalībvalstis vēl nav vienojušās par koordinētiem pasākumiem un tehniskajiem, juridiskajiem un finansiālajiem mehānismiem, tām būtu jāvienojas par *ad hoc* pasākumiem un mehānismiem, tostarp par taisnīgu kompensāciju. Ja dalībvalsts lūdz palīdzību, pirms šādas vienošanās ir noslēgtas, tai pirms palīdzības saņemšanas būtu jāapņemas maksāt taisnīgu kompensāciju.

2.1.8. *Konfidenciālas informācijas apstrāde*

Jebkādas regulā minētās procedūras, kurās iesaistītas dalībvalstis un to iestādes, tām jāīsteno saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem, tostarp valsts noteikumiem par apiešanos ar konfidenciālu informāciju un procesiem. Ja rezultātā rodas situācija, kad informāciju nevar izpaust, pat ne kā riskgatavības plānu daļu, attiecīgā dalībvalsts vai iestāde var sniegt attiecīgu nekonfidenciālu kopsavilkumu vai tai tas jādara pēc pieprasījuma.

Komisijai, *ACER*, *ECG*, *ENTSO-E*, dalībvalstīm, kompetentajām iestādēm, valsts regulatīvajām iestādēm un citām attiecīgām struktūrām, vienībām vai personām, kas saņem konfidenciālu informāciju saskaņā ar regulu, būtu jānodrošina sensitīvas informācijas konfidencialitāte.

2.2. **Tehniskā kārtība**

Tehniskās kārtības mērķis ir aprakstīt visus nepieciešamos tehniskos noteikumus un nosacījumus, kas palīdzības mehānismam ļautu darboties praksē. Tam būtu nepieciešama obligāta iepriekšēja informācijas apmaiņa par attiecīgās elektroenerģijas infrastruktūras tehniskajām spējām un ierobežojumiem un palīdzības sniegšanai relevantajiem maksimālajiem teorētiskajiem elektroenerģijas apjomiem, kā arī novērtējums par tehniskajiem ierobežojumiem, kas apgrūtinātu palīdzības sniegšanu. Ja ir tehniski vai citi ierobežojumi, dalībvalstis tiek mudinātas noteikt un vienoties par savstarpēji pieņemamiem risinājumiem, kas piemērojami, lai nodrošinātu nepieciešamo starpzonu jaudu gadījumos, kad tiek iedarbināts palīdzības mehānisms.

Atkarībā no katrā dalībvalstī pastāvošajiem tehniskajiem ierobežojumiem var izrādīties, ka PSO ar reģionālā koordinācijas centra atbalstu vislabāk var uzņemties atbildību par visu tehnisko aspektu koordinēšanu un visu vajadzīgo operatīvo pasākumu īstenošanu, jo tiem ir zināšanas par elektrosistēmām un esošajām pārrobežu sadarbības shēmām ārkārtas situācijās ([7]). Šīs esošās sadarbības struktūras, vienošanās un pieredze būtu jāliek par pamatu palīdzības sniegšanai. Jebkurā gadījumā būtu jāapzina (ja tāds jau pastāv) vai jāizveido skaidrs visaptverošs satvars, tostarp tehniskie nosacījumi, tā, lai nepieciešamā sadarbība varētu notikt ar juridisku noteiktību. Tehniskos datus riskgatavības plānos var pēc vajadzības atjaunināt.

2.2.1. *Tehniskie risinājumi un koordinēšana (15. panta 2. punkts)*

Attiecībā uz dažādām infrastruktūras daļām konkrētajā dalībvalstī var paredzēt konkrētus tehniskos risinājumus un kārtību. Tas sniegs skaidru priekšstatu par pieejamo palīdzību, saistītajiem tehniskajiem ierobežojumiem un ļaus labāk aplēst katra pasākuma īstenošanas izmaksas (attiecīgā gadījumā). Tā kā iespējamās krīzes situācijas var būt ļoti dažādas, ir svarīgi, lai dalībvalstīm būtu pieejama virkne iespēju un instrumentu. Tehnisko kārtību var papildināt ar indikatīvu un neizsmeļošu tehnisko risinājumu sarakstu tā, lai abas puses apzinātos soļus, kas palīdzības vajadzībām var tikt sperti pirms ārkārtas situācijas un tās laikā. Lai nodrošinātu gatavību šādām situācijām, noderīgas var būt palīdzības pasākumu simulācijas.

Sistēmas darbības vadlīnijas ([8]) un Tīkla kodekss par ārkārtas un atjaunošanas stāvokli elektrosistēmā ([9]) paredz detalizētus noteikumus, kas reglamentē, kā pārvades sistēmu operatoriem un citām ieinteresētajām personām būtu jārīkojas un jāsadarbojas, lai nodrošinātu sistēmas drošību. Ar tiem arī tiek saskaņoti PSO tehniskie standarti un ārkārtas situāciju protokoli katrā sinhronajā zonā. Šo tehnisko noteikumu mērķis ir nodrošināt, ka lielākā daļa elektroenerģētisko incidentu tiek efektīvi risināti operatīvajā līmenī. Lai risinātu elektroenerģētiskās krīzes situācijas, kuru mērogs un ietekme varētu izvērsties tādā plašumā, ka to risināšanai vairs nepietiek tikai ar tirgus spēkiem un sistēmas darbības noteikumiem, dalībvalstīm būtu jāvienojas par konkrētiem pasākumiem, kas

([7]) Piemēram: Savstarpējās ārkārtas palīdzības dienests. (SĀPD) PSO-PSO līgumi.

([8]) Komisijas Regula (ES) 2017/1485 (2017. gada 2. augusts), ar ko izveido elektroenerģijas pārvades sistēmas darbības vadlīnijas (OV L 220, 25.8.2017., 1. lpp.).

([9]) Komisijas Regula (ES) 2017/2196 (2017. gada 24. novembris), ar ko izveido tīkla kodeksu par ārkārtas un atjaunošanas stāvokli elektrosistēmā (OV L 312, 28.11.2017., 54. lpp.).

pārsniedz PSO atbildību šādas situācijas novērst, tām sagatavoties un tās pārvarēt. Pat šādās krīzes situācijās būtu jāievēro iekšējo tirgu reglamentējošie noteikumi, sistēmas darbības vadlīnijās iekļautie noteikumi un tīkla kodekss par ārkārtas un atjaunošanas stāvokli elektrosistēmā (kas reglamentē darījumu ierobežošanu, starpzonu jaudas piegādes ierobežošanu jaudas piešķiršanai vai grafiku sastādīšanas ierobežošanu).

Tīkla kodeksā par ārkārtas un atjaunošanas stāvokli elektrosistēmā ir noteiktas prasības attiecībā uz šādiem aspektiem: kārtība, kādā PSO pārvalda ārkārtas, atslēguma un atjaunošanas stāvokli, un sistēmas darbības koordinācija visā Savienībā ārkārtas, atslēguma un atjaunošanas stāvoklī, t. sk. tirgus darbību apturēšanas procedūra, aizsardzības plāns un atjaunošanas plāns. Sistēmas aizsardzības plāns ir to tehnisko un organizatorisko pasākumu kopums, kas jāveic, lai novērstu traucējuma izplatīšanos vai saasināšanos pārvades sistēmā, nolūkā izvairīties no plašas ietekmes stāvokļa traucējuma un atslēguma stāvokļa.

Tālab, meklējot tehniskos risinājumus un vienojoties par kārtību, būtu pilnībā jāizmanto iespējas, ko sniedz reģionālā sadarbība. Tāpēc te vajadzētu iekļaut norunātos tehniskos pasākumus, kas nepieciešami krīzes novēršanai, kā arī norunātos tehniskos pasākumus, kas nepieciešami, lai tad, kad krīze ir iestājusies, mazinātu tās sekas un nepieļautu tās saasināšanos.

Daži no tehniskajiem risinājumiem ir preventīvi, t. i., tos īsteno krietni iepriekš, lai novērstu nākotnes krīžu risku (piemēram, tiek izstrādāti ziemas periodam paredzēti pārdispečēšanas produkti ekstremāliem gadījumiem vai mainīts plānotas dīkstāves ilgums). Savukārt citus risinājums izmanto tieši pirms notikuma, t. i., kad ir pazīmes, ka varētu iestāties krīze (sagatavošanās posmā). Visbeidzot, vēl citus risinājums izmanto laikā, kad novērojami traucējumi, lai saīsinātu periodu, kurā tiek izjustas krīzes sekas.

Ieteicams, lai attiecībā uz katru tehnisko risinājumu riskgatavības plānos tiktu iekļauta šāda informācija: jaudīgums (GWh/nedēļā), tas, vai risinājums jau ir pārbaudīts praksē, cik ilgs laiks paiet no lēmuma pieņemšanas līdz tā īstenošanai, potenciālais ilgums, par katru pasākumu atbildīgā struktūra, atkarība no citiem pasākumiem, blakusefekti un jebkādas citas piezīmes. Ja izmanto ārpustirgus risinājumus, tad atbilstīgi 11. panta 1. punkta g) apakšpunktam būtu jānorāda, kā ir nodrošināta to atbilstība 16. pantā noteiktajām prasībām.

Ja paziņots, ka ir iestājusies vai draud iestāties krīze, būs vajadzīga koordinācija starp attiecīgajiem PSO, NETO, sadales sistēmas operatoriem (SSO), valstu ārkārtas situāciju koordinatoriem, kompetentajām iestādēm un struktūrām, kas iesaistītas elektroenerģijas piegādē. Minētie aktori būtu pietiekami savlaicīgi jāiesaista apspriedēs par palīdzības nosacījumiem, un tiem, iespējams, vajadzētu dot uzdevumu strādāt kopā pie palīdzības kārtības izpildes.

Izņēmuma gadījumos, kad tirgos ir piedāvāta starpzonu jauda, bet tā palikusi neizmantota, PSO vajadzētu būt tiesīgiem šo jaudu izmantot.

2.2.2. *Tehniskā informācija agrīnajā brīdinājumā un elektroenerģētiskās krīzes paziņojumā (14. pants) un metodika, kā izdarīt 15. panta 3. punktā paredzētās aplēses (kas būtu jāpārvērtē, pamatojoties uz tehniskajām iespējām piegādāt elektroenerģiju pēc tam, kad ir kļuvusi nepieciešama palīdzība krīzes laikā)*

Gan pārredzamības labad, gan tālab, ka šo informāciju var ņemt par pamatu apspriedēm par prasīto palīdzību, dalībvalstīm būtu jāinformē pārējās dalībvalstis, kas pievienojušās reģionālajam nolīgumam vai kādam divpusējam nolīgumam, (t. i., iespējamie palīdzības sniedzēji) par teorētiskajiem maksimālajiem elektroenerģijas daudzumiem, ko tās var prasīt, par starpzonu jaudas statusu un limitiem, par iespējamo periodu, kurā palīdzība būs vajadzīga, un par šādu palīdzību ierosinošajiem apstākļiem. Tomēr precīzi vajadzīgie, prasītie un pieejamie elektroenerģijas daudzumi būs zināmi tikai pēc palīdzības mehānisma iedarbināšanas. Lai aprēķinātu šos teorētiskos maksimālos elektroenerģijas daudzumus, būtu jāņem vērā vismaz šādi elementi:

— norāde par paredzamo enerģijas un jaudas deficītu un paredzamo iztrūkuma ilgumu, kam par iemeslu ir ražošanas un/vai starpzonu jaudas nepieejamība,

— norāde par paredzamā deficīta nenoteiktību, kas izriet no šādiem faktoriem: variablu atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas ierobežotā paredzamība, faktiskā pieprasījuma ierobežotā paredzamība un ražošanas aktīvu neplānotas dīkstāves iespējamība,

— dalībvalsts sistēmas specifiskie raksturlielumi: starpsavienotāju stāvoklis, ja tas ir relevanti (dīkstāves gadījumā), ūdens līmenis ūdenskrātuvēs un tā paredzamā dinamika, uzkrāšanas jaudas, pieprasījumreakcijas iespējas, kurināmā deficīta iespējamība utt.,

— jebkādi citi kritiski svarīgi operatīvie raksturlielumi, ko var ietekmēt krīze (piemēram, gāzes deficīts var ietekmēt frekvences kontroles iespējas konkrētā zonā vai samazināt frekvences noturēšanas rezerves un frekvences automātiskās atjaunošanas rezerves).

Potenciālo elektroenerģijas daudzumu analīzē labs izejas punkts var būt jaunākie sezonālās un īstermiņa pietiekamības novērtējumi. Agrākā informācija būtu jāatjaunina gan tad, kad pieejama jauna informācija, gan tad, kad faktiski iestājas krīze, lai būtu iespējams pārvērtēt prasības un sistēmas stāvokli.

2.2.3. *Tīklu darbības drošība*

Riska scenārijos var apsvērt arī ekstremālākus notikumus, citas izņēmuma bojājumsituācijas un neraksturīgas bojājumsituācijas, kas nav iekļautas bojājumsituāciju sarakstā ([10]), vai to darbības drošības limitu pārkāpumus, kas ir jāņem vērā. Būtu jāveic īpašs novērtējums, lai noskaidrotu, kādas ir potenciālās ar drošību nesaistītās situācijas un iespējamie rīcības varianti to risināšanai.

Kārtībā var ietvert aprakstu par to atsevišķo elektroenerģijas tīklu tehniskajām iespējām un ierobežojumiem, kas jāsaglabā, lai elektrosistēma darbotos droši un uzticami. Tā ir svarīga informācija gan palīdzību sniedzošajām, gan saņemošajām dalībvalstīm.

2.2.4. *Tirgus noteikumu ievērošana*

Saskaņā ar regulas 16. pantu pasākumiem, ko veic, lai novērstu vai mīkstinātu elektroenerģētiskās krīzes, ir jābūt saskanīgiem ar noteikumiem, kas reglamentē iekšējo elektroenerģijas tirgu un sistēmas darbību. Konkrētāk, tirgiem būtu jāpaliek aktīviem un pēc iespējas lielākā mērā būtu jāizmanto tirgus pasākumi, t. i., cenām vajadzētu atbilst pieprasījuma un piedāvājuma nosacījumiem un būtu jāsaglabā arī piekļuve pārrobežu starpsavienotājiem ar standarta nosacījumiem. Augstas cenas (deficīta stundās) elektroenerģijas tirgos būtu uzskatāmas par normālām, jo faktiski tās dos signālu, ka tīklā nepieciešams vairāk elektroenerģijas, lai apmierinātu pieprasījumu gan īstermiņā, gan ilgtermiņā.

Līdzīgā kārtā gadījumos, kad sistēma ir normālā vai trauksmes stāvoklī, ir jāievēro sistēmas darbības vadlīnijas, bet ārkārtas, atslēguma (nodzisuma) un atjaunošanas stāvoklī ir jāievēro tīkla kodekss par ārkārtas un atjaunošanas stāvokli elektrosistēmā.

2.2.5. *Ārpustirgus pasākumu piemērošanas aktivizēšana*

Saskaņā ar regulas 16. pantu elektroenerģētiskās krīzes gadījumā ārpustirgus pasākumus aktivizē tikai:

— kā galējo līdzekli, ja ir izsmeltas visas tirgus piedāvātās iespējas; vai

— ja ir skaidrs, ka ar tirgus pasākumiem vien nepietiek, lai novērstu turpmāku elektroapgādes stāvokļa pasliktināšanos.

Turklāt ārpustirgus pasākumi nedrīkst nepamatoti kropļot konkurenci un traucēt iekšējā elektroenerģijas tirgus sekmīgu darbību. Tiem jābūt tādiem, kas ir nepieciešami, samērīgi, nediskriminējoši un īslaicīgi. Ārpustirgus pasākumi, kas ierobežo elektroenerģijas plūsmas starp dalībvalstīm, nedrīkst pārsniegt 2.2.5.1. punktā minētos pasākumus, un tos var uzsākt tikai saskaņā ar minētajā punktā paredzētajiem noteikumiem.

Ārpustirgus pasākumi būtu jāaktivizē pēc iespējas vēlāk, ņemot vērā visjaunāko informāciju par energosistēmas stāvokli (sistēmas statuss un prognozes). Turklāt pietiekami daudz laika būtu jāatvēlē tam, lai varētu sazināties ar dalībvalstīm, PSO, ieinteresētajām personām un NETO un veikt vajadzīgos pasākumus. Ārpustirgus pasākumiem vajadzētu būt pēc iespējas neilgākiem, un jau iepriekš būtu jānosaka, kurās stundās tie piemērojami.

2.2.5.1. Ārpustirgus pasākumi, kas ierobežo elektroenerģijas plūsmas starp dalībvalstīm

Darījumu ierobežošanu var piemērot šādos gadījumos:

a) jau piešķirta starpzonu jauda tiek ierobežota (jeb samazināta, kā minēts 51. pantā Komisijas Regulā (ES) 2016/1719 (2016. gada 26. septembris), ar ko izveido nākotnes jaudas piešķiršanas vadlīnijas ([11]) un 72. pantā Komisijas Regulā (ES) 2015/1222 (2015. gada 24. jūlijs), ar ko izveido jaudas piešķiršanas un pārslodzes vadības vadlīnijas ([12]));

([10]) Bojājumsituāciju sarakstus izveido saskaņā ar 33. pantu Regulā (ES) 2017/1485 (OV L 220, 25.8.2017., 1. lpp.).
([11]) OV L 259, 27.9.2016., 42. lpp.
([12]) OV L 197, 25.7.2015., 24. lpp.

b) starpzonu jaudas piegāde jaudas piešķiršanai tiek ierobežota (kā minēts 16. panta 3. punktā Regulā (ES) 2019/943 un 35. panta 2. punkta a) apakšpunktā Komisijas Regulā (ES) 2017/2196 (2017. gada 24. novembris), ar ko izveido tīkla kodeksu par ārkārtas un atjaunošanas stāvokli elektrosistēmā ([13])); vai

c) grafiku sastādīšana pēc tam, kad ir zināmi nākamās dienas un tekošās dienas rezultāti, tiek ierobežota (kā minēts Komisijas Regulas (ES) 2017/1485 ([14]) 111. panta 1. un 2. punktā).

Tālākajās apakšiedaļās sīkāk aprakstīti spēkā esošie noteikumi, kas piemērojami katrā gadījumā.

a) Jau piešķirtas starpzonu jaudas ierobežošana (samazināšana) (kā minēts Regulā (ES) 2016/1719 un Regulā (ES) 2015/1222)

Regulā (ES) 2016/1719, ar ko izveido nākotnes jaudas piešķiršanas vadlīnijas, proti, tās 51. pantā, ir paredzēts, ka visiem PSO kopīgi jāizstrādā ilgtermiņa pārvades tiesību saskaņotie piešķiršanas noteikumi (SPN). Ilgtermiņa starpzonu jaudas ierobežošanas noteikumi ir paredzēti SPN 9. sadaļā ([15]).

Regulā (ES) 2015/1222, ar ko izveido jaudas piešķiršanas un pārslodzes vadības vadlīnijas, proti, tās 72. panta 1. punktā, ir paredzēts, ka samazināt piešķirto starpzonu jaudu drīkst tikai *force majeure* apstākļos vai ārkārtas situācijās, kad PSO jārīkojas ātri un pārdispečēšana vai kompensācijas tirdzniecība nav iespējama. Visos gadījumos samazināšana jāveic saskaņotā veidā, sadarbojoties ar visiem tieši iesaistītajiem PSO. 72. panta 3. punkts nosaka, ka jaudas samazinājums ir jākompensē.

b) Starpzonu jaudas piegādes ierobežošana jaudas piešķiršanai (kā minēts Regulā (ES) 2019/943 un Regulā (ES) 2017/2196)

Ierobežot starpzonu jaudas piegādi jaudas piešķiršanai ir iespējams tikai tad, kad paredzams, ka pārvades sistēma neatgriezīsies normālā vai trauksmes stāvoklī.

c) Grafiku sastādīšanas ierobežošana (kā minēts Regulā (ES) 2017/1485)

Par grafiku sastādīšanas ierobežojumiem, kuru iemesls ir lokālas problēmas fiziskajā tīklā vai IKT sistēmās (rīki un komunikācijas līdzekļi), būtu jāpaziņo pēc iespējas ātrāk. Ja radušās IKT problēmas, ir vajadzīgi alternatīvi komunikācijas kanāli vai dublēšanas procedūras, lai ierobežotu IKT problēmas ietekmi. Ja fiziskajā tīklā radusies problēma, kas izraisa grafiku sastādīšanas ierobežojumus, valsts līmeņa riskgatavības plānos būtu jānosaka procedūra, kā tikt galā ar šo problēmu un kompensēt to.

2.2.5.2. Tirgus apturēšana

Regula (ES) 2017/2196, ar ko izveido tīkla kodeksu par ārkārtas un atjaunošanas stāvokli elektrosistēmā, proti, tās 35. panta 1. punkts, nosaka, kādos gadījumos var apturēt tirgus darbības.

Savukārt 35. panta 2. punktā ir uzskaitītas tirgus darbības, kuras PSO var uz laiku apturēt. Reģiona PSO ir jāvienojas par lēmumu par katras darbības apturēšanu un par šā lēmuma pamatojumu.

Nekādi reģionāli vai divpusēji krīzes pasākumi vai valsts līmeņa ārpustirgus pasākumi nedrīkstētu novest pie tirgus darbību apturēšanas tādu iemeslu dēļ, kas nav uzskaitīti Regulā (ES) 2017/2196, ar ko izveido tīkla kodeksu par ārkārtas un atjaunošanas stāvokli elektrosistēmā, proti, tās 35. panta 1. punktā.

2.3. **Finansiālā kārtība**

Finansiālās kārtības uzdevums ir nodrošināt, ka par elektroenerģiju, kas piegādāta saskaņā ar palīdzības mehānismu, tiek maksāta atbilstoša cena. Šādā kārtībā var apskatīt izmaksu aprēķināšanu, kompensāciju par palīdzību (tostarp kompensācija par ierobežojumiem) un maksājumu procedūras, kas jānosaka un jāizveido starp attiecīgajām struktūrām.

([13]) OV L 312, 28.11.2017., 54. lpp.
([14]) OV L 220, 25.8.2017., 1. lpp.
([15]) Energoregulatoru sadarbības aģentūras Lēmums Nr. 03/2017 (2017. gada 2. oktobris) par elektropārvades sistēmu operatoru priekšlikumu par ilgtermiņa pārvades tiesību saskaņotajiem piešķiršanas noteikumiem.

Finansiālajai kārtībai nevajadzētu radīt nepareizus stimulus, kas paši varētu izraisīt vajadzību pēc palīdzības. Ar kompensāciju par palīdzību ir paredzēts segt tikai faktiski radušās izmaksas; tā nevar kļūt par peļņas avotu palīdzību sniedzošajai struktūrai. Palīdzību saņemošajai dalībvalstij būtu nevilcinoties jāsamaksā palīdzību sniedzošajai dalībvalstij taisnīga cena par saņemto elektroenerģiju. Palīdzību sniedzošā dalībvalsts nosaka, kas ar šiem līdzekļiem notiek tālāk un kā tie saderas ar spēkā esošajiem noteikumiem par nebalansa norēķiniem.

Visām kompensācijām, ko maksā klientiem, kurus ārkārtas situācijā pakļauj ierobežojumiem, vajadzētu būt tādām, kā noteikts valsts tiesību aktos, neatkarīgi no tā, vai ierobežošanas iemesls ir pienākums sniegt pārrobežu palīdzību, vai arī valsts mēroga ārkārtas situācija.

Ņemot vērā iepriekš minēto, dalībvalstis drīkst saglabāt esošo valsts mehānismu (par kompensācijām saistībā ar piespiedu ierobežojumiem) tikai attiecībā uz valsts mēroga ārkārtas situācijām (t. i., kad netiek prasīta palīdzība). Tas dod dalībvalstīm brīvību lemt, vai tās vēlas vai nevēlas maksāt kompensāciju piespiedu ierobežojumiem pakļautiem klientiem. Tomēr, ja valsts mēroga ārkārtas stāvoklis pāriet situācijā, kad tiek iedarbināta pārrobežu palīdzība, viens no variantiem var būt sadalīt kompensāciju par palīdzību, ko prasītāja dalībvalsts samaksājusi palīdzību sniedzošajai dalībvalstij, starp visām piespiedu ierobežojumiem pakļauto patērētāju grupām neatkarīgi no tā, vai ierobežojumi tām noteikti pirms vai pēc palīdzības mehānisma ierosināšanas. Šādā variantā tiktu ievērota palīdzību sniedzošajā dalībvalstī izveidota shēma, bet būtu vēlams, lai tas ir balstīts uz "zudušās slodzes vērtības" tipa pieeju. Dalībvalstis var arī lemt iemaksāt par palīdzību saņemto kompensāciju centralizēti pārvaldītā "palīdzības fondā". Šādā veidā esošie valsts ierobežojumu kompensēšanas mehānismi paliek dalībvalstu kompetencē, bet dažādas dalībvalstu pieejas nenovedīs pie atšķirīgas attieksmes pret ierobežojumiem pakļauto patērētāju grupām valstī, kad tiek sniegta pārrobežu palīdzība, ja kompensācija par palīdzību ir obligāta.

Palīdzības kompensēšanas galvenie elementi ir: i) elektroenerģijas cena un ii) papildu izmaksas, kas palīdzību sniedzošajā dalībvalstī rodas, nodrošinot, ka elektroenerģija nokļūst pāri robežai, un pamatojas uz tādām izmaksām, kas faktiski radušās un kuras palīdzību sniedzošās dalībvalsts tiesiskais regulējums ļauj apmaksāt.

Kārtībā var vienoties par dažādām saskaņotām pieejām, kā noteikt elektroenerģijas cenu. Tomēr ir svarīgi, lai kārtībā būtu skaidrība par saskaņoto pieeju, par apstākļiem, kādos tā ir spēkā, un to, ka tajā ir noteikti visi zināmie parametri, kas tiks izmantoti (piemēram, piemaksa, ja izraugās pēdējo zināmo tirdzniecības darījumu un piemaksu).

2.3.1. *Elektroenerģijas cena*

Finansiālajā kārtībā būtu jāatsaucas uz piegādātās elektroenerģijas cenu un/vai cenas noteikšanas metodoloģiju, ņemot vērā ietekmi uz tirgus darbībām. Pēdējo nosacījumu var saprast kā tiekšanos uz tādu cenu vai metodoloģiju, kas nekropļo tirgu un nerada nepareizus stimulus. Elektroenerģijas cenu, uz kuru pamatojas kompensācija par palīdzību, nosaka (ar tirgus vai citiem līdzekļiem) dalībvalstī, kas sniedz palīdzību.

a) Tirgus cena

Pamatprincips ir tāds, ka palīdzības mehānismu ietvaros piegādātās elektroenerģijas cenai nevajadzētu būt zemākai par tirgus cenu, jo tas radītu nepareizus stimulus. Ja cena netiek iesaldēta un tai ļauj dinamiski sekot elektroenerģijas pieprasījumam un piedāvājumam, tā var dot signālu pat krīzes situācijas laikā.

Vispārīgākā līmenī galvenais faktors, kas nosaka tirgus cenas, ir tas, kādu tirgus integrētības līmeni uzskata par pamatscenāriju. Ja pieņem, ka iekšējais elektroenerģijas tirgus (tostarp balansēšanas tirgi) ir integrēts pilnībā, tad atsauces cenu varētu tieši piedāvāt kāda no iecerētajām platformām, kas izveidotas balansēšanas enerģijas apmaiņai saskaņā ar Komisijas Regulu (ES) 2017/2195 ([16]) par elektroenerģijas balansēšanu. "Atsauces cenas" aprēķināšanas metodika būtu vajadzīga tikai tādā gadījumā, kad balansēšanas tirgū vairs nav pieejami solījumi (tas varētu liecināt par vienlaicīgu krīzi) vai ja tirgus specifika (piem., tīri nacionāla mēroga balansēšanas produktu pastāvēšana) liedz tos aktivizēt palīdzību prasošajai dalībvalstij. Visbeidzot, ja balansēšanas tirgū vairs nav pieejami solījumi (t. i., tirgū vairs nav pieejamu resursu), pēdējais atlikušais līdzeklis ir slodzes nomešana. Šādā gadījumā enerģijas cenai būtu jāatspoguļo šādas slodzes nomešanas izmaksas (sk. b) apakšpunktu).

([16]) Komisijas Regula (ES) 2017/2195 (2017. gada 23. novembris), ar ko izveido elektroenerģijas balansēšanas vadlīnijas (OV L 312, 28.11.2017., 6. lpp.).

b) Administratīvā cenu noteikšana/piespiedu ierobežojumi

Ja tirgus cenas nav, elektroenerģijas cenas noteikšanai var būt vajadzīgas citas pieejas, piemēram, pēdējā zināmā balansēšanas tirgus cena vai tekošās dienas tirgus cena, atkarībā no tā, kura ir augstāka. Par norādi var kalpot arī pēdējā zināmā elektroenerģijas tirdzniecības darījuma vai pasākuma cena ar piemaksu vai bez tās. Piemaksas izmantošanu var apsvērt, lai izlīdzinātu starpību – ja tāda ir – starp pēdējo zināmo cenu un ierobežojumiem pakļauto klientu zudušās slodzes vērtību (ZSV) ([17]).

Zudušās slodzes vērtības aprēķinu var izmantot, lai noteiktu cenu, kas jāmaksā klientiem, kuriem piemēroti piespiedu ierobežojumi dalībvalstī, kas sniedz palīdzību. Vērtība atspoguļo labumu, ko konkrētā patērētāju grupa ir zaudējusi ierobežojumu piemērošanas dēļ. ZSV būtu jāaplēš, izmantojot Regulas (ES) 2019/943 11. pantā minēto metodiku.

Parasti pieņemtās vērtības tiks atspoguļotas arī ierobežojumu noteikšanas rīkojumā riskgatavības plānos.

Visbeidzot, var būt vērts aplūkot variantu, ka cenas noteikšanas metodoloģiju sagatavo valsts regulatīvā iestāde vai kompetentā iestāde, vai arī tiek izmantota aizstājējvērtība, piemēram, pirkšanas iespējas līgumu cena ([18]).

c) Gatavība maksāt

Var būt lietderīgi noskaidrot, kādu maksimālo summu par elektroenerģiju katra dalībvalsts krīzes situācijā ir gatava maksāt. Maksimālā vērtība, visticamāk, varētu būt ZSV to elektroenerģijas lietotāju kategorijām attiecīgajā dalībvalstī, kuri ir tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu. Elektroenerģijas cenai pārsniedzot šo vērtību, dalībvalsts interesēs nav prasīt elektroenerģiju palīdzības mehānisma ietvaros. Tomēr šī informācija nav noteikti jāiekļauj kārtībā vai jāatspoguļo plānos.

2.3.2. *Citas izmaksu kategorijas*

Finanšu kārtībai būtu jāaptver jebkādas citas izmaksu kategorijas, tostarp attiecīgas un saprātīgas iepriekš noteiktas pasākumu izmaksas (regulas 15. panta 4. punkts), kuras būs jāsedz ar taisnīgu un tūlītēju kompensāciju. Papildu izmaksas būtu jāsamazina līdz minimumam, un būtu jāpievērš uzmanība tam, lai izvairītos no dubultas uzskaites, jo daži no izmaksu papildu elementiem jau var būt ņemti vērā elektroenerģijas cenā.

a) Saistītās pārvades izmaksas

Kompensācijai būtu jāsedz ar pārvadi saistītās izmaksas sakarā ar jaudu, kas nepieciešama, lai pārvadītu palīdzības mehānisma ietvaros sniegto elektroenerģiju.

b) Zaudējumu atlīdzība klientiem, kam piespiedu kārtā piemēroti ierobežojumi (kompensācija par ierobežojumiem)

Citas izmaksas var būt arī izmaksas, ko rada pienākums maksāt kompensāciju palīdzību sniedzošajā dalībvalstī, tostarp zaudējumu atlīdzināšana klientiem, kam piespiedu kārtā piemēroti ierobežojumi. Šādas izmaksas var ietvert kompensācijas izmaksās, ja valsts tiesiskajā regulējumā ir paredzēts pienākums maksāt atlīdzību klientiem, kam piespiedu kārtā piemēroti ierobežojumi, tostarp – papildus elektroenerģijas cenai – kompensāciju par ekonomisko kaitējumu. Kārtībā jāiekļauj attiecīgā aprēķinu metodoloģija. Var būt vienošanās kompensācijas faktisko summu novirzīt uz struktūrām, kuras palīdzību saņemošajā dalībvalstī izmanto palīdzības ietvaros saņemto elektroenerģiju.

Tomēr piespiedu ierobežojumiem pakļautajiem klientiem nodarītā kaitējuma izmaksas drīkst segt ar kompensāciju tikai tad, ja tās neatspoguļojas elektroenerģijas cenā, kas jāmaksā palīdzību prasošajai dalībvalstij. Palīdzību prasošajai dalībvalstij nevajadzētu kompensāciju maksāt divreiz par tām pašām izmaksām.

([17]) Ir gadījumi, kad piemaksā ir ietverta izbrīvētās elektroenerģijas "apdrošināšanas vērtība".

([18]) Pirkšanas iespējas līgumi dod to pircējam tiesības (bet neuzliek par pienākumu) nākotnē iegādāties konkrētu elektroenerģijas daudzumu par fiksētu cenu. Pirkšanas iespējas līguma pircējs maksā prēmiju par tiesībām izmantot iespējas līgumu. Iespējas līgumu elementi ir norunas cenas, cenu noteikšanas periods, norēķinu metodika un prēmijas. Iespējas līgumus vai nu tirgo biržās, vai arī tie var būt privāti, divpusēji ārpusbiržas darījumi.

c) Tiesvedības izmaksas palīdzību sniedzošajā dalībvalstī

Citas izmaksas var būt saistītas arī ar jebkādām tiesvedības, arbitrāžas un izlīgumu procesu izmaksām, kā arī ar jebkādām izmaksām, kas izriet no šādiem procesiem, kuros iesaistīta palīdzību sniedzošā dalībvalsts un palīdzības sniegšanā iesaistītās struktūras (regulas 15. panta 4. punkta b) apakšpunkts). Tomēr šāda kompensācija būtu jāmaksā, tikai saņemot pierādījumus, ka izmaksas patiešām ir radušās.

Ja tiesvedībā par (nepietiekamu) kompensāciju no palīdzību saņemošās dalībvalsts iesaistīta dalībvalsts un palīdzību sniedzošā struktūra, tad būtu vajadzīgi aizsardzības pasākumi, lai pasargātu palīdzību saņemošo dalībvalsti. Var būt apstākļi, kuros attiecīgā struktūra un dalībvalsts, kurā tā iedibināta, vēršas tiesā viena pret otru, lai panāktu augstāku elektroenerģijas cenu vai lielāku kompensāciju attiecīgajai struktūrai, un rīkojas par sliktu palīdzību prasošajai dalībvalstij, kura nepiedalās tiesvedībā. No šādiem apstākļiem būtu jāizvairās.

Minētā situācija atšķiras no situācijas, kurā kāds uzņēmums palīdzību sniedzošajā dalībvalstī sāk tiesvedību pret kādu struktūru palīdzību saņemošajā dalībvalstī par elektroenerģijas cenu vai par kompensāciju par ierobežojumiem. Šādā situācijā uzņēmumam vai struktūrai, kas tiesvedībā zaudē, būtu jāsedz ar to saistītās izmaksas.

2.3.3. *Norāde par taisnīgas kompensācijas aprēķināšanas metodi*

Taisnīgas kompensācijas aprēķināšanai var tikt apsvērtas šādas metodes:

— visu iepriekšējā sadaļā aprakstīto un piemērojamo elementu vienkārša summēšana,

— naudas laikvērtība: maksājums būtu jāveic nekavējoties. Tomēr dalībvalstis drīkst vienoties par procentu likmi, kas jāpiemēro kompensācijai pēc tam, kad pēc palīdzības sniegšanas ir pagājis saprātīgs termiņš un kad ir aprēķināta precīza kompensācijas summa un par to panākta vienošanās,

— vienošanās starp dalībvalstīm, kurās izmanto atšķirīgu valūtu, par valūtu, kurā būtu jāaprēķina un jāmaksā kompensācija, tostarp par attiecīgo maiņas kursu.

2.3.4. *Kompensācijas aprēķināšana par visām attiecīgajām un saprātīgajām izmaksām un apņemšanās maksāt kompensāciju*

Ir iespējams, ka precīzi aprēķināt maksājumu, kas pienākas palīdzību sniegušajai dalībvalstij un struktūrām šajā dalībvalstī, praktiski iespējams tikai kādu laiku pēc tam, kad saskaņā ar palīdzības mehānismu prasītā elektroenerģija ir tikusi piegādāta. Savā reģionālajā vai divpusējā kārtībā dalībvalstis var vienoties par pieeju elektroenerģijas cenas un papildu izmaksu aprēķināšanai un par reālistisku termiņu maksājumu veikšanai.

Informācija par faktiski piegādātajiem elektroenerģijas daudzumiem un jebkāda cita kompensācijas aprēķināšanai relevanta informācija būtu jānosūta attiecīgajai(-jām) kontaktpersonai(-ām) palīdzības sniegšanā iesaistītajās dalībvalstīs tā, lai abas varētu veikt kompensācijas galīgo aprēķināšanu. Atkarībā no piemērotā pasākuma informācija var būt pieejama no PSO, SSO, stratēģisko rezervju operatora, piegādātāja vai NETO. Kompensācijas aprēķināšanu drīkst deleģēt citai iepriekš noteiktai struktūrai.

2.3.5. *Maksāšanas kārtība*

Pamatprincips ir tāds, ka vienmēr, kad iespējams, attiecībā uz kompensācijas maksājumiem par palīdzību starp dalībvalstīm būtu jāsaglabā un jāpiemēro dalībvalstī jau esošas procedūras attiecībā uz iekšzemes maksājumiem un kompensācijām (vai balansēšanas tipa darījumiem) un ar to saistītās esošās lomas un pienākumi. Kārtībā starp dalībvalstīm uzsvaru vajadzētu likt uz to, kā šos esošos nacionālos regulējumus salāgot vai sasaistīt. Atkarībā no sniegtās palīdzības rakstura dalībvalstij vai kompetentajai iestādei var nākties kļūst par sasaistes punktu, uz kuru gulstas galīgā finansiālā atbildība.

2.3.6. *Lomas un pienākumi: kas maksā kam un kas organizē maksājumus*

Ja palīdzību sniedzošajā dalībvalstī vēl ir iespējami brīvprātīgi pieprasījuma puses pasākumi, ir jāsaglabā pieeja attiecīgajai platformai un starpzonu jaudai. Būtu jāgādā par to, lai pārrobežu pircējam maksājumus par elektroenerģiju ir iespējams veikt tāpat kā vietējam pircējam atkarībā no tā, kas noteikts elektroenerģijas balansēšanas vadlīnijās.

Ja tiek noteikti ierobežojumi, kompensāciju maksājumiem no kaimiņvalstīm var tikt izmantots vai pēc vajadzības pielāgots jebkāds spēkā esošs tiesiskais regulējums, maksājumu process vai iestāde, kas atbildīga par maksājumu pārvaldību palīdzību sniedzošajā dalībvalstī.

Palīdzības galīgais saņēmējs ir apgādātais patērētājs. Ierobežojumu noteikšanas gadījumā elektroenerģijas piegādātājam, kas apgādā neaizsargāto klientu, kuram piemēroti ierobežojumi, vajadzētu būt drošībai, ka tas turpinās saņemt maksājumus, ņemot vērā palīdzības apjomus. Tie būtu jānokārto saskaņā ar kompensācijas shēmu konkrētajā dalībvalstī. Iespējamās lomas un pienākumus var sadalīt, kā aprakstīts 1.5. punktā.

2.3.7. *Maksājuma procesa apraksts un posmi*

Atkarībā no esošajiem satvariem un tā, kā dalībvalstis vienojušās par to saskares punktiem, kārtībā jāiekļauj procedūras, par kurām panākta vienošanās.

Pieņemot "dalībvalsts–dalībvalsts" tipa iesaisti finansiālajos aspektos – jo īpaši attiecībā uz prasījumu uzraudzību, pārbaudi un pārsūtīšanu pēc tam, kad palīdzības ietvaros piegādāta elektroenerģija–, attiecīgā struktūra palīdzību sniedzošajā dalībvalstī aprēķina kompensācijas apjomu, pamatojoties uz piegādātās elektroenerģijas daudzumu, saskaņotajiem izmaksu elementiem un saskaņoto aprēķināšanas metodi, un iesniedz maksājuma pieprasījumu attiecīgajai struktūrai prasītājā dalībvalstī. Palīdzību prasījusī dalībvalsts apstiprina, ka pakalpojums ir saņemts, pārbauda aprēķinu un, ja tai nav iebildumu, saskaņotajā termiņā veic samaksu. Finanšu procesi dalībvalstīs – piemēram, kompensācijas sadale vai palīdzības kompensācijas iekasēšana – notiek saskaņā ar valsts noteikumiem (piemēram, tos var piemērot tieši piedāvājošajai/ierobežojumiem pakļautajai struktūrai vai sabiedriskot, proti, sadalīt starp visiem klientiem).

Kārtībā jāietver palīdzības kompensācijas aprēķināšanas, kontroles un maksājumu veikšanas termiņi. Tas pats attiecas uz piemērojamajiem tiesību aktiem un strīdu izšķiršanas variantiem, ja saistībā ar palīdzības mehānisma izmantošanu rodas strīdi.

3. NOBEIGUMS

Pateicoties regulai par riskgatavību, politiskā vēlme pēc dalībvalstu savstarpējas palīdzības ir pārtapusi realitātē. Turklāt, pateicoties regulai, palīdzība vairs nav koncepcija, ko piemēro tikai vienas valsts mērogā – tagad tā nozīmē sabiedrības un personiskās drošības aizsardzību visas ES mērogā. Nolūkā aizsargāt sabiedrības un personisko drošību ar to tiek ieviestas tālejošas tiesības un pienākumi, kas tiem elektroenerģijas lietotājiem, kas ir tiesīgi saņemt īpašu aizsardzību pret atslēgšanu, sniedz pārliecību un drošību, ka elektroenerģijas piegāde nepārtrūks. Šajā dokumentā iekļautās norādes sniedz plašas iespējas nodrošināt, ka palīdzības mehānisms patiešām darbojas, un dalībvalstis var brīvi izvēlēties tām vislabāk piemērotos risinājumus.